

Není projekt jako projekt

Projektová výuka v muzeu

Slovo projekt má v oblasti vzdělávání a v muzejním provozu celou řadu významů. My ho zde užíváme pro situace, kdy se do muzejní edukace přenášejí některé principy projektového vyučování, které popsali ve své knize Hana Havlůjová a Jaroslav Najbert.³⁷ Jestliže jsme v úvodu této metodiky mluvili o badatelsky pojaté výuce, pak projektová výuka je jejím uplatněním v širším rámci. Zásady práce zůstávají stejné, ovšem v rámci projektové výuky můžeme vytvořit prostor pro zapojení více lidí, výzkum většího množství pramenů a také méně předvídatelné výsledky. Zatímco u běžného edukačního programu mají muzejní edukátoři pod kontrolou výběr pramenů i předpokládané výsledky, s projektovým způsobem práce je spojena nutnost dát prostor tvořivosti účastníků a reagovat na situace, na které nebylo možné se připravit dopředu.

Pro projektové vyučování je typické právě badatelské úsilí účastníků, zaměřené na konkrétní téma, jehož cílem je získat zkušenosti s procesem bádání a prezentací jeho výsledků. Jako vzdělávací projekt v muzeu si lze představit sérii aktivit zaměřenou na konkrétní historické téma, kterých se účastní stejná skupina účastníků. Můžeme například pátrat, jak se proměňovaly názvy ulic ve městě nebo třeba jaké předměty se sbíraly v muzeu v různých historických obdobích. Pátrat mohou účastníci v depozitářích či expozicích muzea, v místním archivu či knihovně, v archivu školy nebo jiné instituce či podniku. Důležité je, aby všichni

sdíleli společnou badatelskou otázku, na kterou se svým výzkumem snaží najít odpovědi. Z hlediska muzejních edukátorů je důležité mít na paměti kromě obsahových a metodických aspektů také organizační nároky, které projektový způsob práce obnáší.

Projekt si můžeme připravit sami, ale také je možné spojit ho již s existujícími iniciativami. Můžeme tak například propojit pátrání po osudech židovských obyvatel ve městě s položením Kamenů zmizelých (tzv. Stolpersteine) nebo se zapojit do nahrávání pamětníků ve spolupráci s organizacemi, které se tomu dlouhodobě věnují, či přímo ve spolupráci s muzeem připravit výstavu, doplnit sbírku, vydat brožurku, napsat blog či natočit video nebo podcast. Také je možné spojit výzkum historie s výzkumem přírody v krajině.³⁸ Důležitým aspektem projektového vyučování je, že by účastníci měli mít možnost ovlivnit formu výstupu a ne pouze postupovat podle předem vytvořeného harmonogramu.

Výhody, které projektový způsob práce přináší, spočívají v tom, že dávají prostor pro dlouhodobější spolupráci (na rozdíl od jednorázových setkání), umožňují hlubší seznámení se s tématem, posilují vztah účastníků k muzeu a dalším kulturním institucím a také skrze takové aktivity může muzeum oslovit větší množství obyvatel a posílit tak svoji komunitní roli. Účastníkům projektu může díky intenzivnímu zapojení se do procesu bádání

³⁸ Jaroslav Najbert, Stanislav Palatka, Expedice Podýjí: Devět mlýnů a Podmolí: náměty na badatelské aktivity pro žáky základních a středních škol, Praha 2017.

přinést zejména rozvoj jejich analytických, interpretačních a prezentačních dovedností, které si dlouhodobě uchovají.

Postup

1. Výběr tématu a zapojených institucí

Vhodné je volit témata spjatá s místem, kde muzeum působí, nebo s aktuálními tématy ve společnosti. Mezi instituce, které připadají v úvahu pro spolupráci, patří školy, archivy, muzea, knihovny a další kulturní instituce. Je možné také pracovat se sociálními službami (domovy pro seniory, domovy dětí a mládeže, ...) i soukromými subjekty.

2. Úvodní setkání

Setkání, jehož cílem je sdílet představy o průběhu a cílech projektu. Může také sloužit k motivaci účastníků.

3. Bádání

Účastníci a účastnice pátrají ve vybraných pramenech (často ve skupinách). Vhodné je také nabídnout podporu, například formou konzultací.

4. Zpracování a prezentace výsledků

Účastníci zpracovávají výsledky svého bádání. Tato fáze může být podobně dlouhá a náročná jako samotné bádání. Je proto vhodné na ni vyčlenit dostatek času. Jejím vrcholem je společné setkání všech účastníků, kde se prezentují výsledky bádání. Přizvání veřejnosti (nebo rodičů žáků, představitelů obce apod.) je jedním z podstatných faktorů, které mohou motivovat účastníky během náročné předchozí práce.

5. Reflexe

V reflexi se již nezaměřujeme na samotné výsledky, ale na proces výzkumu. Co bylo obtížné? Co bychom udělali příště jinak? Co se podařilo?

Pokládání kamenů zmizelých v Písku 5. září 2019, Foto: Michal Jánky.

Příklad

Kameny zmizelých v Písku

5. září 2019 byly v Písku umístěny první Kameny zmizelých v tomto městě. Osudy tamních obětí holokaustu vypátrali žáci Střední zemědělské školy v Písku za spolupráce s Prácheňským muzeem, píseckým okresním archívem a píseckou městskou knihovnou. Metodickou podporu poskytl Ústav pro studium totalitních režimů. Celoevropský projekt Kameny zmizelých (v německém jazyce Stolpersteine) založil na počátku devadesátých let 20. století německý umělec Gunter Demnig. Malé dlaždice se jmény a životními daty připomínají jejich obyvatele, kteří zahynuli během holokaustu přímo před domy, ve kterých před smrtí bydleli.

Úkolem žáků bylo vypátrat v archivech informace o příbězích rodin a osob, které byly perzekuovány v období Protektorátu Čechy a Morava. Odborníci ze zapojených institucí pak dodali metodickou podporu (například jak

³⁷ Hana Havlůjová a kol., Paměť a projektové vyučování v dějepise, Praha 2014.

pracovat s prameny) a pomohli s předvýběrem vhodných kandidátů s odkazy, kde hledat informace. Bylo vybráno devět osob a vyhlášena veřejná sbírka za účelem financování Kamenů zmizelých. S jejich umístěním se pojil i doprovodný vzdělávací a kulturní program v knihovně. Kromě badatelské práce měli zapojení žáci také možnost vystupovat v médiích a prezentovat projekt veřejnosti. Připomínka obětí holokaustu v Písku je příkladem dobré praxe, kdy se podařilo propojit několik institucí, ale zejména přinést do veřejného prostoru města prvek, který v něm doposud chyběl.

Ukázalo se, že je dobré a účinné tímto způsobem vnášet historická témata do veřejného prostoru. Výsledkem bylo oslovení širšího okruhu veřejnosti, než je obvyklý počet návštěvníků muzea a zejména vyvolání veřejné diskuse o holokaustu a jeho připomínání v Písku. Diskutovalo se o tom, zda připomínat všechny oběti společnou pamětní deskou na hřbitově na okraji města nebo zda se přiklonit ke kamenům zmizelých, které připomínají oběti přímo v centru města. Diskuse také vznikaly mezi jednotlivými organizacemi a spolky, které se zabývají židovskými dějinami. Jak vhodně propojovat své aktivity? Z těchto diskusí vylupovala také témata, která ještě nejsou zmapována odbornými historiky. V projektu se tak místní kulturní instituce spojily v péči o citlivé místo lokální paměti a přispěly k jeho ukotvení v paměti města.

Prostor pro vlastní poznámky